

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента СОКУРЕНКО Олени Анатоліївни на дисертацію КІБЛИК Дар'ї Володимирівни на тему «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Однією із основних функцій сучасної України як демократичної держави є правовий, економічний і соціальний захист своїх громадян на міжнародному та національному рівнях. Особливе місце в цій ситуації займає зважена державна політика й ефективна діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інших адміністративних і громадських інституцій щодо забезпечення і дотримання відповідно до чинного законодавства прав, свобод та інтересів найбільш уразливих верств населення, зокрема інвалідів.

Нині особи з інвалідністю є однією з найбільш маргіналізованих та виключених груп населення в Європі та країнах світу загалом. Згідно з усіма оцінками бідності, особи з інвалідністю найбільше представлені серед категорії населення, що знаходяться на межі бідності, та стикаються з безліччю соціальних бар'єрів у здійсненні своїх прав. Соціальна ізоляція, низький рівень освіти, безробіття, низька самооцінка та обмежені можливості брати участь у політичному та соціальному житті є, на жаль, частим сьогоденням у повсякденному житті осіб з інвалідністю. Постає необхідність визначення основних засад формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, зокрема державна політика нині залишається основним публічним механізмом у визначенні, категоризації та легалізації інвалідності і продовжує бути істотним елементом у формуванні і підтримці незалежного статусу осіб з обмеженими можливостями.

Зважаючи на вище наведене, обрану Д. В.Кіблик проблематику дисертаційного дослідження слід вважати актуальною та затребуваною як для задоволення наукових потреб, так і для правозастосовної практики.

Обраний напрям дослідження відповідає науково-дослідній тематиці Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка «Концептуально-методологічні засади правового регулювання процесу європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 200116U006126).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Передусім позитивним слід визнати чітке визначення авторкою об'єкта і предмета дослідження, що, на жаль, сьогодні не часто зустрічається в наукових роботах такого рівня. Правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження дозволило дисертантці зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у правничу науку.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр загально-філософських, загальнонаукових, логічних і спеціально-юридичних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт дослідження. Усі вони застосовувались у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети й завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. Зокрема, проаналізовано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики, що свідчить про поглиблений аналіз порушеної в дослідженні проблеми. Крім того, авторка вивчила і проаналізувала періодичну літературу з

цього питання, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до розуміння місця та ролі державної політики у сфері забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише юридичну літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило дисертантці досягти високого ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що авторка, працюючи над написанням дисертації, дотримувалася процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу.

На нашу думку, дисертантка досить вдало визначила мету дисертаційного дослідження, яка полягає у тому, щоб на основі існуючих наукових розробок і чинної вітчизняної, зарубіжної нормативно-правової бази, а також міжнародних договорів здійснити комплексний аналіз державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю загалом та адміністративно-правового механізму її формування та реалізації зокрема.

У процесі дослідження дисертантка не абстрагувалася в наукову розробку проблеми, а поставила конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Структура дисертації добре продумана і відповідає тим завданням, які поставила перед собою авторка. Дисертантка послідовно виклала матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювала необхідні наукові дефініції. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних

джерел і додатків. У першому розділі розкрито загальну характеристику формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, зокрема визначено державну політику щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю як об'єкт адміністративно-правового регулювання, розкрито мету, напрями завдання та принципи формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а також проаналізовано правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Другий розділ роботи присвячено визначенню основ адміністративно-правового механізму реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. З цією метою висвітлено поняття та структуру адміністративно-правового механізму реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, розкрито суб'єктний склад реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а також розкриваються адміністративно-правові інструменти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. У третьому розділі розкрито напрями удосконалення формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, зокрема розглянуто зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а також окреслено шляхи удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. У висновках за результатами дослідження загалом сформульовано низку положень теоретико-методологічного характеру, а також пропозицій і рекомендацій, що мають вагоме значення.

Таким чином, структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи пов'язані між собою. Обрана структура дисертації дозволила авторів продемонструвати гідний рівень знань з теорії адміністративного права, ґрунтовно проаналізувати як положення нормативно-правових актів, що регулюють механізм формування та реалізації державної політики щодо

забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, тенденції його розвитку, так і погляди науковців з проблематики дослідження. Під час розподілу розділів основного тексту на підрозділи автор дотримався правил пропорційності та взаємовиключення. Дисертантка послідовно виклала матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальнотеоретичні та практичні питання, сформулювала необхідні наукові висновки та дефініції.

Мета і завдання, визначені авторкою у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації, зроблені авторкою, об'єднані провідною ідеєю вдосконалення механізмів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Привертає увагу стиль, яким написано роботу: він означений логічністю, послідовністю та ясністю аргументування думок. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації сформульовані зрозумілою мовою, та викладені без зайвих ускладнень.

Загалом на сторінках дисертації авторці вдалося розгорнути цікаву дискусію, використавши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз актуалізованої проблеми.

Таким чином, гарантією достовірності й теоретичної обґрунтованості наукових положень, сформульованих авторкою висновків і рекомендацій є правильно визначені мета й завдання дослідження, структура та логіка викладеного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна праці полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація дійсно є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням, присвяченим питанням визначення адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики стосовно забезпечення прав і свобод з інвалідністю.

У роботі враховано положення як національного, так і міжнародного законодавства, проаналізовано теоретичний та практичний матеріал, що стосується тематики роботи. Це дало змогу виробити новий підхід до дослідження значної кількості проблем, якими означений процес формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Переважає більшість положень, винесених авторкою на захист, і висновків є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертанткою аргументовано позицію, що державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю акумулює в собі як універсальні атрибути державної політики, так і спеціальні атрибути соціальної та гуманітарної політики й, водночас, має окремі, власні атрибути, які доцільно вважати автентичними (с. 40).

Слушною слід визначити позицію дисертантки щодо систематизації державної політики. Зокрема, запропоновано систематизувати за такими напрямками: напрями на основі забезпечення прав; напрями на основі забезпечення свобод; напрями комплексні; напрями, зумовлені актуальними викликами. Окреслення даних напрямів сприяє визначенню завдань, оскільки останні культивуються в межах чітких векторів (с. 55).

Дисертанткою також сформульовано дефініцію «адміністративно-правові інструменти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» та запропоновано розуміти, як комплекс засобів, знарядь, форм та способів, які застосовуються суб'єктами владних повноважень, до компетенції яких віднесено реалізацію такої політики, що визначені адміністративно-правовими нормами та спрямовані на забезпечення прав та свобод осіб з інвалідністю (с. 163).

Заслуговують на підтримку запропоновані авторкою зміни до законодавства, зокрема дисертантка вважає за необхідне з метою забезпечення стабільної та відповідальної державної політики у сфері забезпечення прав осіб з інвалідністю, сприяння її визначеності, закладення необхідних правових

основ формування та реалізації прийняти нову редакцію Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ, яка на її погляд концептуально має ґрунтуватись на прогресивних світових стандартах і комплексній моделі інвалідності, або розробити новий законодавчий акт, як приклад, Закон України «Про засади державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» (с. 186).

Відсутність порушень академічної доброчесності. У представленій на рецензування дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У роботі наявні покликання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано положення законодавства про авторське право, надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності та використані методи дослідження. Зазначене дає змогу дійти висновку про дотримання Д.В. Кіблик вимог академічної доброчесності.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. За структурою та технічним оформленням робота відповідає стандартам МОН України, основні її положення достатньо повно відображені в анотації та наукових публікаціях. Дисертація написана зрозумілою і доступною науковою мовою. Авторка досить аргументовано критикує положення чинного законодавства України, дискутує із приводу наукових думок.

Дискусійні положення дисертації та зауваження. Разом з тим, позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дослідження містить низку положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, які відображають спірні теоретичні позиції, що спонукає до дискусії з цього приводу, а саме:

1. За результатами розгляду роботи, потрібно також звернути увагу дисертантки на певні неузгодженості, зокрема потребує додаткового обґрунтування позиція авторки стосовно класифікації системи суб'єктів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод

осіб з інвалідністю.

2. У підрозділі «3.2 Шляхи удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» недостатньо повно розкрито шляхи вирішення існуючих проблем щодо підвищення якості життя особи з інвалідністю.

Втім, висловлені зауваження та дискусійні положення, в цілому, не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує власний підхід до її розгляду дисертанткою.

Загальний висновок. Рецензована дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, характеризується достатньо високим науково-теоретичним рівнем та містить нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для юридичної науки.

З огляду на викладене, вважаю, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Кіблик Дар'ї Володимирівни на тему «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Доцент кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
кандидат юридичних наук, доцент**

Олена СОКУРЕНКО